

POSTANOWIENIE

Dnia 23 września 2025 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Jarosław Sobutka

w sprawie z odwołania Z.S.

przeciwko Zakładowi Ubezpieczeń Społecznych I Oddziałowi w Łodzi
o rekompensatę za pracę w warunkach szczególnych,
po rozpoznaniu na posiedzeniu niejawnym w Izbie Pracy i Ubezpieczeń
Społecznych w dniu 23 września 2025 r.,
skargi kasacyjnej organu rentowego od wyroku Sądu Apelacyjnego w Łodzi
z dnia 30 kwietnia 2024 r., sygn. akt III AUa 520/23,

odmawia przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania.

DS

UZASADNIENIE

Decyzją z 4 listopada 2022 r. (znak: [...]) Zakład Ubezpieczeń Społecznych I Oddział w Łodzi przyznał Z.S. emeryturę od 1 października 2022 r. oraz odmówił wnioskodawcy prawa do rekompensaty z tytułu pracy w szczególnych warunkach. W treści decyzji organ rentowy wskazywał, że na podstawie dokumentów dostarczonych wraz z wnioskiem oraz znajdujących się w aktach emerytalnych, na wymagane 15 lat pracy w szczególnych warunkach Z.S. udowodnił 11 lat, 8 miesięcy i 24 dni w następujących okresach: od 24 lipca 1979 r. do 31 lipca 1983 r., od 15 sierpnia 1983 r. do 4 grudnia 1990 r., od 6 grudnia 1990 r. do 31 stycznia 1991 r. oraz od 21 kwietnia 2008 r. do 20 lipca 2008 r. Organ rentowy podniósł, że do stażu pracy w szczególnych warunkach nie zaliczył okresów

zatrudnienia od 6 lutego 2006 r. do 19 kwietnia 2008 r., ponieważ pracę w szczególnych warunkach Z.S. wykonywał 6 godzin dziennie.

Sąd Okręgowy w Łodzi, VIII Wydział Pracy i Ubezpieczeń Społecznych, wyrokiem z 18 kwietnia 2023 r. (sygn.. akt VIII U 2301/22), wydanym w sprawie Z.S., przeciwko Zakładowi Ubezpieczeń Społecznych I Oddziałowi w Łodzi, o rekompensatę za pracę w warunkach szczególnych: zmienił zaskarżoną decyzję i przyznał Z.S. prawo do rekompensaty za pracę w warunkach szczególnych, od 1 października 2022 r.

Na skutek apelacji organu rentowego, Sąd Apelacyjny w Łodzi III Wydział Pracy i Ubezpieczeń Społecznych, wyrokiem z 30 kwietnia 2024 r. (sygn. akt III AUa 520/23), oddalił apelację.

Skargę kasacyjną od wyroku Sądu Apelacyjnego w Łodzi, do Sądu Najwyższego wywiódł organ rentowy, zaskarżając judykat w całości, zarzucając rozstrzygnięciu naruszenie przepisów prawa materialnego, tj.: art. 21 ust. 1 ustawy z dnia 19 grudnia 2008 r. o emeryturach pomostowych, w związku z paragrafem 2 ust. 1 rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 7 lutego 1983 r. w sprawie wieku emerytalnego pracowników zatrudnionych w szczególnych warunkach lub w szczególnym charakterze, poprzez ich błędne zastosowanie skutkujące ustaleniem, że świadczenie pracy przez połowę miesiąca, czyli nie codziennie spełnia warunek wykonywania pracy stale i w pełnym wymiarze czasu pracy przez cały miesiąc, uprawniający do otrzymania rekompensaty z tytułu świadczenia pracy w warunkach szczególnych.

W związku ze stawianym zarzutem, skarżący organ rentowy wniósł o: uchylenie zaskarżonego wyroku Sądu Apelacyjnego w Łodzi w całości i orzeczenie, co do istoty sprawy, względnie uchylenie zaskarżonego wyroku Sądu Apelacyjnego w Łodzi w całości i przekazanie sprawy do ponownego rozpoznania temu Sądowi lub równorzędnemu oraz o zasądzenie kosztów zastępstwa procesowego według norm przepisanych.

Skarżący wniósł także o przyjęcie przedmiotowej skargi kasacyjnej do rozpoznania wskazując, że w sprawie występują istotne zagadnienia prawne:

1. czy wykonywanie na podstawie jednej i tej samej umowy o pracę pracy w szkodliwych warunkach przez część miesiąca (np. przez pół miesiąca), w

każdym miesiącu skutkuje zaliczeniem każdego pełnego miesiąca pracy, przy ustalaniu prawa do rekompensaty z tytułu wykonywania pracy w warunkach szczególnych, na podstawie przepisu art. 21 ust. 1 ustawy z dnia 19 grudnia 2008 r. o emeryturach pomostowych, w którym ustawodawca wprowadził wymóg świadczenia takiej pracy stale i w pełnym wymiarze czasu pracy w rozumieniu przepisu paragrafu 2 ust. 1 rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 7 lutego 1983 r. w sprawie wieku emerytalnego pracowników zatrudnionych w szczególnych warunkach lub w szczególnym charakterze w sytuacji, gdyby przez tę część każdego miesiąca (np. przez połowę każdego miesiąca) pracownik przepracował każdorazowo miesięczną normę czasu pracy;

2. w razie odpowiedzi negatywnej na pierwsze pytanie, czy powinno się w takim stanie faktycznym sumować tylko okresy wykonywania pracy w warunkach szkodliwych przez część miesiąca (np. przez połowę miesiąca), mimo ciągłości zatrudnienia wynikającej z umowy o pracę dla ustalania prawa do rekompensaty z tytułu wykonywania pracy w warunkach szczególnych, na podstawie przepisu art. 21 ust. 1 ustawy z dnia 19 grudnia 2008 r. o emeryturach pomostowych, w którym ustawodawca wprowadził wymóg świadczenia takiej pracy stale i w pełnym wymiarze czasu pracy, w rozumieniu przepisu paragrafu 2 ust. 1 rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 7 lutego 1983 r. w sprawie wieku emerytalnego pracowników zatrudnionych w szczególnych warunkach lub w szczególnym charakterze.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Skarga kasacyjna organu rentowego, która została wywiedziona w niniejszym postępowaniu, nie kwalifikuje się do przyjęcia i merytorycznego rozpoznania.

Na wstępie należy przypomnieć, że skarga kasacyjna podlega badaniu (na etapie przedsądu) w zakresie spełnienia przez nią warunków formalnych. Zgodnie z art. 398⁹ § 1 pkt 1-4 k.p.c., Sąd Najwyższy przyjmuje skargę kasacyjną do rozpoznania, jeżeli w sprawie występuje istotne zagadnienie prawne, jeżeli

istnieje potrzeba wykładni przepisów prawnych budzących poważne wątpliwości lub wywołujących rozbieżności w orzecznictwie sądów, jeżeli zachodzi nieważność postępowania lub jeżeli skarga kasacyjna jest oczywiście uzasadniona. Nakładając na skarżących obowiązek wskazania i uzasadnienia oznaczonej przesłanki przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania, czyli tak zwanego przedsądu, ustawodawca zagwarantował, że skarga kasacyjna, jako nadzwyczajny środek zaskarżenia prawomocnych orzeczeń, będzie realizować funkcje publicznoprawne. Ograniczenie przesłanek, wskazanych w art. 398⁹ § 1 k.p.c. do czterech ma, w konsekwencji, zapewnić, że przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania ustrojowo i procesowo będzie uzasadnione jedynie w tych przypadkach, w których mogą być zrealizowane jej funkcje publicznoprawne, a skarga nie stanie się instrumentem wykorzystywanym w każdej jednostkowej sprawie. Ostatecznie, nie w każdej sprawie, nawet takiej, w której prawomocne orzeczenie zostało wydane w warunkach błędu w subsumpcji, czy też wyniku wadliwej wykładni prawa, skarga kasacyjna może być przyjęta do rozpoznania. W przeciwnym bowiem razie Sąd Najwyższy stałby się, wbrew obowiązującym przepisom, sądem trzeciej instancji, a jego zadaniem nie jest przecież dokonywanie korekty ewentualnych błędów w zakresie stosowania, czy też wykładni prawa, w każdej indywidualnej sprawie.

Podkreślenia wymaga także, że wniosek o przyjęcie skargi do rozpoznania i jego uzasadnienie podlegają analizie na etapie przedsądu, natomiast przytoczone podstawy kasacyjne i ich uzasadnienie oceniane są dopiero po przyjęciu skargi do rozpoznania, w trakcie jej merytorycznego rozpoznawania. Oba te elementy muszą być więc przez skarżącego wyodrębnione, oddzielnie przedstawione i uzasadnione. Skarga kasacyjna powinna być tak zredagowana i skonstruowana, aby Sąd Najwyższy nie musiał poszukiwać w uzasadnieniu jej podstaw pozostałych elementów konstrukcyjnych skargi, ani tym bardziej się ich domyślać (por. postanowienie Sądu Najwyższego z 19 maja 2022 r., I USK 434/21, Legalis nr 2740849).

Wniosek o przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania w niniejszej sprawie oparty został na przesłance występowania w sprawie istotnego zagadnienia prawnego (art. 398⁹ § 1 pkt 2 k.p.c.). Należy więc przypomnieć, że w przypadku powoływania się na występowanie w sprawie istotnego zagadnienia prawnego, jako

przesłanki przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania, w uzasadnieniu wniosku winno zostać sformułowane zagadnienie prawne oraz przedstawione argumenty prawne, które wykażą możliwość różnorodnej oceny zawartego w nim problemu. Zgodnie ze stanowiskiem wyrażonym w judykaturze, skarżący ma w tym zakresie obowiązek wywiedzenia i uzasadnienia występującego w sprawie problemu prawnego w sposób zbliżony do tego, jaki jest przyjęty przy przedstawianiu zagadnienia prawnego przez sąd odwoławczy na podstawie art. 390 k.p.c. (por. postanowienia Sądu Najwyższego z: 19 marca 2012 r., II PK 296/11, LEX nr 1214580; 11 czerwca 2013 r., II UK 71/13, LEX nr 1331300; 16 maja 2018 r., III UK 151/17, LEX nr 2553867 i 12 maja 2021 r., I USK 163/21, LEX nr 3252537). Oznacza to w praktyce, że zagadnienie prawne musi odpowiadać określonym wymaganiom, a mianowicie: 1) być sformułowane w oparciu o okoliczności mieszczące się w stanie faktycznym sprawy wynikającym z dokonanych przez sąd ustaleń (wyrok Sądu Najwyższego z 17 kwietnia 1996 r., II UR 5/96, OSNAPIUS 1997 nr 3, poz. 39 i postanowienie z 7 czerwca 2001 r., III CZP 33/01, LEX nr 52571, z 5 lipca 2023 r., I CSK 6182/22, LEX nr 3578533), 2) być przedstawione w sposób ogólny i abstrakcyjny tak, by umożliwić Sądowi Najwyższemu udzielenie uniwersalnej odpowiedzi, niesprowadzającej się do samej subsumcji i rozstrzygnięcia konkretnego sporu (por. A. Góra-Błaszczkowska, Środki zaskarżenia w postępowaniu cywilnym. Komentarz do art. 367-424¹² k.p.c., Warszawa 2014, komentarz do art. 398⁹ wraz z przytoczonym orzecznictwem; postanowienia Sądu Najwyższego: z 15 października 2002 r., III CZP 66/02, LEX nr 57240; z 22 października 2002 r., III CZP 64/02, LEX nr 77033 i z 5 grudnia 2008 r., III CZP 119/08, LEX nr 478179, z 13 lipca 2023 r., I CSK 2570/22, LEX nr 3582702), 3) pozostawać w związku z rozpoznawaną sprawą i 4) dotyczyć zagadnienia budzącego rzeczywiście istotne (a zatem poważne) wątpliwości. Istotność zagadnienia prawnego konkretyzuje się zaś w tym, że w danej sprawie występuje zagadnienie prawne mające znaczenie dla rozwoju prawa lub funkcje precedensowe dla rozstrzygnięcia innych podobnych spraw. Twierdzenie o występowaniu istotnego zagadnienia prawnego jest uzasadnione tylko wtedy, kiedy przedstawiony problem prawny nie został jeszcze rozstrzygnięty przez Sąd Najwyższy lub gdy istnieją rozbieżne poglądy w tym zakresie, wynikające z

odmiennej wykładni przepisów konstruujących to zagadnienie (por. postanowienia Sądu Najwyższego: z 12 marca 2010 r., II UK 400/09, LEX nr 577468, z 7 lutego 2019 r., I UK 29/18, LEX nr 2617355 i z 27 kwietnia 2021 r., II PSK 68/21, LEX nr 3252281). We wniosku o przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania strona skarżąca nie sformułowała żadnego zagadnienia prawnego, w rozumieniu przepisu art. 398⁹ § 1 pkt 1 k.p.c. Tym bardziej, że Sąd Najwyższy zajmował się już przedstawionym przez stronę skarżącą zagadnieniem.

Prace w szczególnych warunkach lub szczególnym charakterze, w rozumieniu ustawy dnia 19 grudnia 2008 r. o emeryturach pomostowych (art. 3 ust. 1-3), odnoszą się rodzajowo do określonej kategorii prac. Przepis art. 3 ust. 4 ustawy o emeryturach pomostowych, dotyczący pracowników wykonujących prace w szczególnych warunkach (analogicznie jak art. 3 ust. 5 odnoszący się do pracowników wykonujących prace o szczególnym charakterze), zawiera dodatkowe kryterium, którego spełnienie pozwala na uznanie danego rodzaju prac za prace w szczególnych warunkach. Jest to wymóg związany z czasem narażenia pracownika na wpływ czynników ryzyka wymienionych w art. 3 ust. 1 (i odpowiednio w art. 3 ust. 3) ustawy o emeryturach pomostowych. W obu przepisach ustawy nie chodzi więc o wymiar czasu pracy określony w umowie o pracę, lecz o wymiar czasu pracy faktycznie wykonywanej w narażeniu na czynniki ryzyka, które powodują, że dane prace są pracami wykonywanymi w szczególnych warunkach bądź w szczególnym charakterze. Dlatego też dla uznania, że praca jest wykonywana w szczególnych warunkach lub w szczególnym charakterze, nie wystarcza określenie w umowie o pracę, że pracownik został zatrudniony w pełnym wymiarze czasu pracy na konkretnym stanowisku, z zajmowaniem którego związana jest jedynie (potencjalna) konieczność wykonywania prac wymienionych w wykazach stanowiących załączniki nr 1 i nr 2 do ustawy o emeryturach pomostowych, ale niezbędne jest, aby prace takie rzeczywiście wykonywał w pełnym wymiarze czasu pracy, to jest codziennie i przez całą przewidzianą dla niego dniówkę roboczą. Za takim rozumieniem użytego w tych przepisach pojęcia „w pełnym wymiarze czasu pracy” przemawia w szczególności to, że ustawodawca związał go z - również użytym w tym przepisie - sformułowaniem „pracowników wykonujących”, co jednoznacznie wskazuje, iż ów pełny wymiar czasu pracy nie wynika z samego

tylko faktu zatrudnienia na określonym stanowisku w pełnym wymiarze czasu pracy, lecz jest związany z rzeczywistym „wykonywaniem” prac, o których mowa w ust. 1 lub ust. 3, w takim właśnie wymiarze czasu pracy. W pełni uprawnione jest zatem odwołanie się w omawianym zakresie do utrwalonej wykładni podobnych pojęć użytych w § 2 ust. 1 rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 7 lutego 1983 r. w sprawie wieku emerytalnego pracowników zatrudnionych w szczególnych warunkach lub w szczególnym charakterze, w myśl której praca w szczególnych warunkach, to praca wykonywana stale (codziennie) i w pełnym wymiarze czasu pracy (przez 8 godzin dziennie, jeżeli pracownika obowiązuje taki wymiar czasu pracy) w warunkach pozwalających na uznanie jej za jeden z rodzajów pracy wymienionych w wykazie stanowiącym załącznik do tego rozporządzenia. Zatem uwzględnienie do pracy w warunkach szczególnych czy w szczególnym charakterze okresu zatrudnienia na stanowiskach wymienionych w ustawie o emeryturach pomostowych nie zależy od tego przez jaką liczbę dni czy miesięcy praca była wykonywana, lecz od okoliczności oraz warunków jej wykonywania (zob. postanowienie Sądu Najwyższego z 10 sierpnia 2022 r., III USK 517/21, Legalis nr 2889747; wyrok Sądu Najwyższego z 24 maja 2022 r., III USKP 133/21, Legalis nr 2705972; postanowienie Sądu Najwyższego z 10 kwietnia 2024 r. II USK 184/23, Legalis nr 3076299).

Także w wyroku z 9 stycznia 2024 r. (I USKP 112/23, Legalis nr 3033556) Sąd Najwyższy wyjaśnił, że zmienna z art. 3 ust. 4 ustawy o emeryturach pomostowych nie jest tożsama z warunkiem, którym posługiwał się § 2 ust. 1 rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 7 lutego 1983 r. w sprawie wieku emerytalnego pracowników zatrudnionych w szczególnych warunkach lub szczególnym charakterze (Dz.U. Nr 8, poz. 43 ze zm.). Pierwszy przepis wymaga tylko wykonywania pracy w szczególnych warunkach „w pełnym wymiarze czasu pracy”, wcześniejsza regulacja sankcjonowała natomiast pracę w szczególnych warunkach wykonywaną „stale i w pełnym wymiarze czasu pracy obowiązującym na danych stanowisku pracy”. Kierując się regułą *expressio unius est exclusio alterius* należy uznać, że jeśli prawodawca odwołuje się tylko do pewnych elementów warunkujących (mimo, że uprzednio wskazywał też na inne wartości), to można wykluczyć te inne okoliczności. Konkluzja ta jest też zgodna z zakazem

wykładni synonimicznej. Znaczy to tyle, że „stałość” wykonywania pracy w szczególnych warunkach nie jest już zmienną określającą prawo do emerytury pomostowej.

Z tych względów Sąd Najwyższy postanowił, zgodnie z art. 398⁹ § 2 k.p.c.

DS.

[SOP]